

Odnos do domačih živali v slovenskem okolju – nekaj zgodovinskih pričevanj

Stari viri kažejo, da ima tudi v našem okolju pozivanje k humanemu odnosu do živali svojo zgodovino. V pričujoči prispevek smo zajeli nekaj virov iz obdobja 1845-1857, s katerimi želimo pokazati, da ubadanje s problemi zaščite živali ni nekaj novega v našem prostoru. Za celovit vpogled v zgodovino bi morali obdelati bistveno večje število virov, zato lahko vsebino tega prispevka razumemo le kot prvi vpogled v tedanji odnos do živali. V pregled so zajeti članki iz časopisa Kmetijske in rokodelske novice iz omenjenega obdobja, ki ga je leta 1843 ustanovil in urejal Janez Bleiweis (1, 15, 16).

V pregledanih člankih je kruto ravnanje z živalmi označeno kot greh, izraža nehumanost (terdoserčnost), je nevzgojno in povzroča gospodarsko škodo. Izpostavljen pa je tudi pomen osnovnega sočutja do živali.

Sposobnosti živali

Zanimivo je, da je bilo že v omenjenem obdobju prisotno mnenje, da živali ne vodi samo nagon (instinkt), temveč občutijo tudi veselje, žalost in bolečino (2, 1853). To pa so v bistvu lastnosti, ki jih določajo kot čuteča bitja (sentient beings). Vendar so živali s tem izrazom prvič pravno opredeljene šele v Amsterdamski pogodbi leta 1997 (3, 1997), ki predstavlja pomemben premik pri pravni obravnavi živali v Evropski uniji.

Poleg zgoraj omenjenih lastnosti so živalim pripisali še celo vrsto drugih lastnosti, s katerimi so dokazovali, da niso »neumne«. Pripisali so jim določeno stopnjo razuma, ki je pri nekaterih vrstah (npr. pri konjih, psih, nekaterih vrstah ptičev) bolj razvit, sposobnost zaznavanja nevarnosti in celo približevanja lastne smrti. Živali naj bi bile sposobne tudi misliti in celo sanjati. Po vonju naj bi prepoznale mesarja - »voh, ki iz mesarjeve obleke puhti, živini razodeva, da on kri preliva«. Poudarjajo tudi navezanost med materjo in mladiči - »krava več dni potem, ki si ji

tele vzela, muka in žaluje in ravno tako se tudi teletu godi« (2, 1853).

Neprimerno ravnanje z živalmi, gospodarska škoda

Pri krutem ravnanju z domačimi živalmi je poleg moralne nesprejemljivosti vedno izpostavljena tudi gospodarska škoda.

Transport živali je bilo eno od problematičnih področij. Za teleta poročajo, da so živali »na vozovih terdo zvezane ... tako tesno naložene, da uboga žival še dihati ne more in večkrat mora glavo čez lestvice moleti in se na kolesa brusi in rani.« Zato pohvalijo nove vozove za transport telet, ker so dovolj prostorni in nudijo vremensko zaščito. Pohvalijo tudi hranjenje in napajanje živali na dolgih poteh. Takoj pa izpostavijo tudi gospodarski pomen - teleta ne shujšajo, laže jih prodajo, meso je boljše kakovosti (2, 1853).

Problematičen ji bil očitno tudi zakol živali. V tistih časih je bil izpostavljen očem javnosti in zato verjetno toliko bolj tudi kritikam (14, 1847; 2, 1853). Za mesarje pravijo, da včasih »hujši ravnanja, kakor kervoželjni volkovi«. Omenjajo mesarja, ki je večkrat z vrvo vlekkel teleta čez celo mesto

in nanje hujskal psa. Ali drug primer, ko je mesar živemu teletu prerezal kito na zadnji nogi, da je vanjo zataknil kavelj in ga obesil na kol. Poleg nehumanosti mesarja so izpostavili tudi negativen vpliv na otroke, ki so bili priča temu dejanju (2, 1853). V drugem članku omenjajo »gerdo navado« mesarjev z Gorenjske - živalim, ki so na poti v klančnico obstale, so zvijali rep, tako da so jih bolečine prisilile, da so

SOVEN d.o.o.
natural sheep's wool
SELNICA OB DRAVI

Še je čas, da izberete

IZVIRNO, UPORABNO IN NARAVNO DARILLO
za svoje najbližje ali poslovne partnerje:
ročno pletene unikatne nogavice, rokavice, copate, šal, pončo, plet, kapo, dokolenke, gamaše
ali toplo **VOLNENO PREŠITO ODEJO, ZAŠČITO ZA LEŽIŠČE**
ALI **VZGLAVNIK** iz naravne slovenske ovčje volne

Obiščite nas:

- RAZSTAVNO-PRODAJNI SALON SOVEN SELNICA OB DRAVI, Mariborska cesta 48
- GALERIJA VOLNENIH IZDELKOV SOVEN, MARIBOR, Koroška cesta 5
- NATURA SOVEN, LJUBLJANA, Ciril-Metodov trg 5

Pokličite: (02) 674 05 74 ali 040 860 165
E-naslov: soven@siol.net, www.soven.si

šle naprej (14, 1847).

Zanimivo je, da na več mestih omenjajo zaostajanje za drugimi deželami, kar pogosto počnemo tudi danes. Omenjajo na primer, da je še vedno dovoljeno hujskanje psa na teleta, ki obstanejo na poti. Morali bi jih peljati z vozom, kot je že dolgo praksa drugje, npr. v Franciji (2, 1853). Omenjajo tudi dogodek iz Rusije, ko je popotnik s Kranjske opazil na sejmu v Rusiji nekoga, ki je pokupil vse ptiče v kletkah, nato pa jih izpustil, kar naj ne bi bil osamljen primer v Rusiji. Poročajo, da tudi z živino ruski kmetje lepo ravna (5, 1848).

Poleg primernega ravnanja z živalmi pri transportu in zakolu, poudarjajo tudi pomen primerne uhlevitve živali, nege in prehrane, oskrbe z vodo, uporabe ustreznih pašnikov. Obsojajo pretepanje živali in pričakovanja, da bodo naredile nekaj, česar ne zmorejo. Tudi v teh primerih omenjajo gospodarsko škodo – npr. molznice bodo ob neustrezni oskrbi dale manj mleka (6, 1853).

Gospodarsko škodo omenjajo tudi pri divjih živalih. Obsojajo prodajo ptic pevk, ki jih kar z gnezdom vred prinesejo v prodajo v Ljubljano. Z odnašanjem ptičev iz naravnega okolja namreč narašča problem z mrčesom (2, 1853).

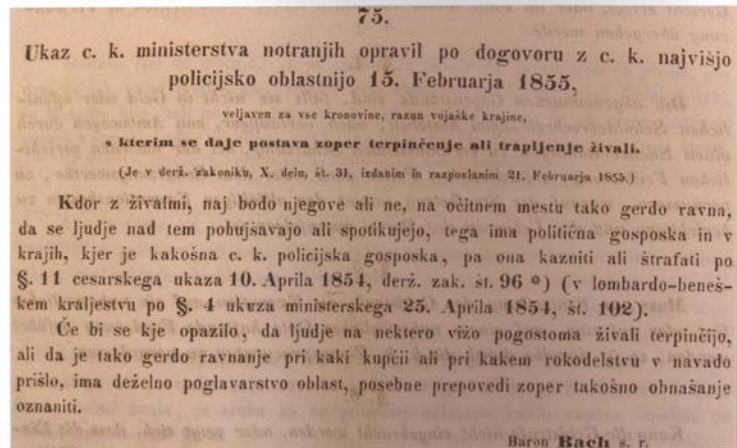
V časopisu so objavljali tudi posamezne primere mučenja živali. Navajajo dogodek, ko je nekdo med prevozom drv udar-

jal konja s polenom po glavi. Mimoidoči ga svarijo in se sprašujejo, če si zasluži, da ga imenujejo človek (11, 1847). Drugi primer se nanaša na ukradeno kobilu, katero je tat privezal za drevo in ji odrezal jezik, kar imenujejo »neizrečeno velika hudobija« (4, 1847). Oglašali so se tudi bralci, ki so kritizirali kruto ravnanje z živalmi in zahtevali kaznovanje mučiteljev. Tudi

jajo. Pravijo: »Pustimo jih naj živé, saj nam krivice ne storé« (13, 1857).

Zakonska pravila

V letu 1855 so za celotno tedanjo državo Avstroogrsko (razen za vojne krajin) izdali Ukaz, s katerim se »daje postava zoper terpinčenje ali trapljenje živali« (15, 2007):

tokrat pravijo, da so razmere v tujini boljše (12, 1856).

Opozarjajo tudi na koristnost divjih živali (npr. ježev, netopirjev, krtov ...) in pozivajo ljudi, naj jih ne trpinčijo in pobi-

Vsakega kršitelja humanega ravnanja z živalmi so kaznovali in deželna oblast je dobila pravico, da izda še posebne prepovedi.

Vloga društev za zaščito živali, pomen izobraževanja

Društvom za zaščito živali so pripisovali veliko večji pomen, kot jim ga danes. Njihovo osrednjo vlogo so videli v izo-

ProFormance

- Molža
- Krmljenje
- Hlajenje
- Svetovanje
- Projektiranje
- Hlevska oprema

- ležalni boksi
- krmne pregrade
- strgala za gnoj

WestfaliaSurge

FENIKS d.o.o.
Francetova 6, 2380 Slovenj Gradec,
Tel.: 02/88 41 619, info@feniks-sg.si

DOBRODEJ
SLOVENIJA
PREHRANSKI DODATKI ZA ŽIVALI

DA BI SRIPAJ DOSEGLI ŽELJENE REZULTATE, ZA VAS IZDELJEMO:

- MINERALNO VITAMINSKO BELIAKOVINSKE KONCENTRATE
- MINERALNO VITAMINSKE MEŠANICE
- MINERALNO VITAMINSKE DODATKE
- LIZALNE KAMNE IN PREMIKSE
- MINERALNO VITAMINSKE DODATKE PO VAŠIH ŽELJAH
- MINERALNO VITAMINSKE POGAČE
- IZDELKE ZA EKOLOŠKE REJE

Izdelali smo tudi računalniški program za optimiranje dnevnih obrokov in krmnih mešanic.

Vedno smo Vam na voljo z brezplačnimi nasveti pri DOBRODEJU, pri VAS DOMA, ali po ELEKTRONSKI POŠTI
paperko@dobrodej.si, pogorelec@dobrodej.si,
lah@dobrodej.si, pernat@dobrodej.si

+ PROGRAMI ZA EKOLOŠKE REJE
IN ENERGIJSKO NEVARNIŠKE

DOBRODEJ d.o.o., Šteina, Holcerjeva 27, 2204 Miklavč na Dravskem polju
Tel.: +386 02 629 65 65, fax: +386 02 629 68 55
e-mail: info@dobrodej.si, internet: www.dobrodej.si

braževanju. Z izdajanjem literature naj bi pri ljudeh vzbujali sočutje do živali in jih poučevali o primernem ravnanju z živalmi. Omenjajo društvo v Monakovem (staro ime za München) kot najbolj zaslužno društvo v tistem času, pohvalijo pa tudi hčerinsko društvo s 400 člani, ki je nastalo v Gorici. Pohvaljeno je, ker je izdalo knjižico v treh jezikih, slovenska izdaja je priložena časopisu Kmetijske in rokodelske novice. Uredništvo novic posebej poudarja, da bodo tudi v bodoče prilagali časopisu tovrstne knjižice, kar pospremiijo z besedami: »De bi pač lepó prizadevanje imenovaniga društva povsod verlih prijatlov in podpornikov našlo!« (7, 1845). V omenjenem članku naslov knjižic ni omenjen, predvidevamo pa, da je šlo za knjižico »Miloserčnost do žival«, ki je bila v več delih priložena časopisu. Uredništvo omenja pozitivne odzive bralcev in poziva tako otroke kot odrasle k branju, da bi si »dane poduke globoko v serce vtisnili« (8, 1846).

Skupaj so bile v tistem času izdane naslednje knjige (16, 2008):

- Bukvice zoper mučenje žival. Izdalo društvo zoper mučenje živali grudna

1845. Gorica 1845 (in izšlo kot priloga Novicam III, št. 51)

- Stojan Mihael. Miloserčnost do žival: poduk za mlade in stare ljudi. Ljubljana 1846, 70 str.

- Toman A. Zoper terpinčenje žival (s podobami). 1848

- Stojan Mihael. Miloserčnost do žival: poduk za mlade in stare ljudi. 2. popravljeni natis. Ljubljana 1849, 76 str.

Močna podpora uredništva Kmetijskih in rokodelskih novic društvom za zaščito živali je vidna tudi v izpostavljanju delovanja posameznih članov društev (9, 1847). Z vsem spoštovanjem na primer omenijo smrt ustanovitelja društva za zaščito živali na Goriškem (10, 1847).

Odnos do živali je izražen tudi v verskem kontekstu. Pri tem se sklicujejo na Sveto pismo - nagovor Mojzesa se glasi: »pravičnemu se smili njegova živina«. Živina je »stvar božja«, ki občuti veselje in bolečine podobno kot človek in ni na svetu le zato, da jo ljudje tepejo, psujejo in mučijo. Živali sicer služijo človeku, ta pa ima um, ki mu omogoča, da z žival-

mi ravna razumno. Poudarjajo, da šole in cerkev naredijo premalo glede izobraževanja ljudi o odnosu do živali in da se odnos do živali odraža tudi v odnosu do soljudi. Kritizirajo tudi delovanja društev za zaščito živali, ker da se omejujejo samo na svarjenje in ne na konkretna dejanja (6, 1853).

Sklepi

Skrb za živali ima torej tudi v našem prostoru svojo zgodovino. S tem je ovrženo pogosto izraženo mišljenje, da sta pri nas dobrobit in zaščita živali relativno novi področji. Nadalje - problemi nehumanega ravnanja z živalmi so v osnovi primerljivi z današnjimi, s tehnološkim razvojem so le spremenili svojo obliko.

Literatura na voljo pri avtorjih

*dr. Nataša Stard, Izobraževalno društvo Noetova šola
zaslužni prof., dr. Andrej Šalehar,
Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko*

DENKAMILK EXTRA

MLEČNI NADOMESTEK ZA KAKOVOSTNO IN VARNO VZREJO VAŠIH TELET

DENKAMILK EXTRA odlikuje

- Odlična topnost in prijeten okus
- Vsebnost prebiotikov, probiotikov, esencialnih maščobnih kislin in organskih kislin
- Kakovostne beljakovine mlečnega izvora
- Spodbuja dober razvoj vampa

Naročila:

telefon 01/584 26 65
fax 01/584 26 07

emona krmila

uspeh v rejji

JATA EMONA, d.o.o., Agrokombinatska 84, 1000 Ljubljana, www.jata-emona.si